Szakonyi Károly

Három író Bécsben

Ha jól emlékszem, 67-ban vagy 68-ban történt, ha az évszám nem is pontos, annyi bizonyos, hogy december eleje volt, amikor Sánta Ferenc, Galambos Lajos meg jómagam meghívást kaptunk a bécsi magyar intézetbe, a Collegium Hungaricumba szerzői estre. Vonattal mentünk, a bécsi gyorssal, kora reggel indult a Keletiből, de csak ketten szálltunk fel, Sánta azt üzente, hogy utánunk jön, mert a feleségét is szeretné kivinni Bécsbe, ha már ilyen hivatalos meghívás adódott. Úti ügyekkel nem volt dolgunk, mindent a minisztérium intézett, de Sántának egyedül kellett eljárni az asszony vízumáért. Csakhogy előző napon 8-a volt, Szűz Mária ünnep, márpedig az osztrákok tartották a katolikus regulát, aznap nem fogadott a követségük. Feriék csak az indulás napján jutottak a papírokhoz, nem érhették el a reggeli vonatot, csak a délutánival utazhattak.

Lajossal kettesben érkeztünk a bécsi pályaudvarra, ahol maga a nagykövet várt bennünket, jól ismertük, S. J. –t az irodalmi életből. Kedélyes, közvetlen, barátságos modorú negyvenes férfi volt, rögtön otthon éreztük magunkat a társaságában. A kényelmes fekete Opelben a követségi sofőr mellől hátrafordulva magyarázta, hogy milyen nagy hóesés volt az előző napokban, a város képtelen volt megbirkózni az eltakarítással, azért torlódik a forgalom. Az utak csúszósak voltak, a buszok meg az autók a kerékvágásban közlekedtek, olvadó havas sarat fröccsentve szerteszét. S. J. ebédelni vitt bennünket egy hangulatos vendéglőbe, igazi Wiener Schnitzelt ettünk hamisítatlan hagymás krumplisalátával, aztán a sör meg a kávé után a szállodánkhoz hajtatott. Sétáljunk vagy pihenjünk, öt óra tájban értünk küld, hogy az est kezdete előtt még legyen időnk megbeszélni a műsort. Sántáék is ebbe a hotelbe jönnek majd, aztán együtt fuvaroznak minket az Intézetbe.

Borús téli délután volt, a járdák olvadt hótól lucskosak, máshol meg jegesek, de azért Lajossal nekivágtunk körülnézni. Ha már kiszabadultunk nyugatra, vegyünk valamit, ami otthon nincs, Bayer aszpirint kerestem, Lajos nejlonharisnyát vett a feleségének, én meg még egy doboz Mozart-bonbont – mert azért olyan sok pénzünk nem volt. Abban az időben csak száz forintot lehetett zsebben kivinni, azt is csupán kisebb címletekben. Aztán átfázva visszamentünk a hotelba. Olcsó kis szálloda volt, de tiszta, két ágy állt tisztes távolban egymástól a szűk szobában. Lajos felfedezte, hogy rázósra lehet állítani az ágyat, hanyatt feküdt és rázatta magát, azt mondta, jó a csontjainak. Öt óra felé

kezdtünk készülődni, addigra Sántáék is befutottak. Feri bosszús volt, a felesége nyugtatta, sértésnek vette, hogy nem a nagykövet, hanem csak a kultúrattasé ment ki eléjük, különösen amikor megtudta, hogy értünk bezzeg kijött S. J.

Hat óra körül visszajött autóval K., az attasé. Feri morcosan fogadta, kedvetlenül ült be a kocsiba, és amikor megérkeztünk, első dolga volt szemrehányást tenni a nagykövetnek, akivel egyébként baráti viszonyban volt még az Eötvös kollégiumból. S.J. szabadkozott, elő kellett készíteni az estet, meg követségi dolga is akadt, meglepte Feri indulata, de megértette. Ismerte, ahogy mi is, hogy szigorú igazság-kereső, ítélkező, de hiszen ez volt tehetsége motorja, ettől emelkedtek művei morális magasságba. Szigorúsága írásainak pontosságában is megmutatkozott. Az Intézet nagytermében már gyűlt a közönség, hatvanhétre már az ötvenhatos menekültek közül is eljöhettek néhányan, főleg író félék, művészek, láthatóan bejáratosak voltak a Collegiumba. Köszöntések, felolvasások, egy hölgy gordonkajátéka után K., a kultúrattasé vette át a szót, sorra kérdezett bennünket írói munkánkról, meg ami ilyenkor szokásos, tervekről, egyebekről. Igyekezett nagyon közvetlen lenni, mert amúgy kedves férfiú volt. Megfeleltünk neki, de Sánta még mindig nem oldódott fel, csak majd a fogadáson, rajongó olvasói körében lett beszédesebb, már ha Ferit beszédesnek lehetett mondani. De pezsgőztünk, meg boroztunk is, amikor már csak néhány ott marasztalt vendéggel ültünk asztalhoz, és K. igyekezett fesztelenül társalogni Ferivel, úgy látszott, kissé meg is enyhült köztük a hangulat.

Későn oszlott a társaság. Mint az est rendezője, K. meghívott bennünket a Grinzingbe, esti mulatozásra. Két kocsival mentünk, Sántáék a nagykövettel, Lajos meg én K.-val. Útközben szegény fiú kétségbeesetten kérdezte, hogy Feri mindig ilyen rigorózus-e, aggódott, hogy rossz hírét keltheti Budapesten. Vigasztaltuk, hogy nem ő tehet a dologról, hanem S. J., Feri méltán elvárhatta volna, hogy ő fogadja őket az állomáson, hiszen jó viszonyban voltak. Kicsit megnyugodott.

Fenn, a Grinzingben a hangulatos étterem már zsúfolásig volt, de kaptunk asztalt, noha az Intézetben a fogadás szendvicseivel eltelhettünk, K. mégis grinzingi vacsorát rendelt, sonkás hidegtálat, és borokat bontatott. Jó hangulat kerekedett. A zenészek hamisítatlan bécsi muzsikája, a kitűnő borok Feri kedvét is felderítették. K. is felengedett, kezdett kissé bennfentesnek mutatkozni a hazai kulturális ügyekben, tett néhány kritikai megjegyzést, mire aztán Sánta elkezdte faggatni, hogy honnan jött, hogy került ebbe a pozícióba, mit tud ő a hazai írókról, hogy ítélkezik felettük. S.J. nem szólt, csak csendben hallgatta őket. Lajossal

meg Feri feleségével kissé aggódtunk, mert ismertük Sánta szókimondó természetét. És nem hiába, mert egyszer csak nekiszegezte K.-nak a kérdést, hogy micsoda kontraszelekcióval került a diplomáciába, a kultúrába? A másik csak zavartan, kétségbeesetten védekezett, hogy ő egy munkáscsaládból származik, teljesen a maga erejéből jutott ide, semmi pártprotekció és kifogástalan káder… S.J. mintha Ferinek drukkolt volna a szóváltásban, csak hallgatott kajánul, hagyta, hogy szegény K. összeomoljon. Mert összeomlott. Indulni kellett, K. kérte a számlát, a pincér benyújtotta, elég tetemes volt. K. fizetett, majd kérte, hogy lepecsételt, hivatalos számlát kapjon. Nyilván, hogy elszámoltathassa. Több se kellett Ferinek. Felháborodott. Hogy milyen meghívás volt ez, micsoda vendéglátás, amit nem a zsebéből fizet, hanem el fog számoltatni! A nagykövet csitította, ez így szokás. Akkor még nem voltunk jártasak az ilyenben. Szegény pasas hápogott, vörösödött, Feri konokul tűrte a kínlódását.

Indultunk. S.J. Lajost meg engem beültette a fekete Opelba, a sofőrt maga melléparancsolta, és ő vezetett. K. kocsijába Sántáék kerültek. A havas éjszakában elől haladt K., mögötte mi, amíg csak el nem tűntek a szemünk elől. S. J. ügyesen manőverezett a havas utakon, néha meg-megcsúszott a kocsi, de kézben tartotta. Amikor látta, hogy az attasé felgyorsít, és eltűnik a sötétben, némi aggodalom szállta meg. Mi is aggódtunk, mert egyáltalán nem voltak biztonságosak az utak, az meg eszeveszett sebességre kapcsolt. Megérkeztünk a hotel elé, még nem voltak ott. De azért elbúcsúztunk a nagykövettől, elhajtott, mi meg felmentünk a szobánkba, és vártunk. Jó negyven perc múlva érkeztek. Feri sápadt volt, feldúlt. A feleségén is látszott, hogy valami baj volt. *Ez meg akart ölni* – mondta Feri. *Hajtott, mint egy őrült!* Kiderült, hogy a kocsiban folytatták a vitát, az attasé csaknem sírt a gyötretéstől, össze-vissza keringett Bécs utcáin, miközben folyvást magyarázkodott.

Reggeli után bementünk a követségre. A vonatjegyünk kora délutánra szólt. S.J. azzal fogadott, hogy meghív bennünket ebédre a rezidenciájába. Örömmel megköszöntük, de Sánta közbevágott. *Engem még egy nagykövet se hívjon meg így, reggel, amikor előző nap már tudta, hogy csak délután utazunk.* S.J. jópofa beszólásnak vette, de Feri komolyan mondta, erre nevetgélve, neheztelését úri módon leplezve elnézést kért, mire Sánta azt mondta,ha a többieket ez nem zavarja, hát legyen. Az ebédnél aztán már békesség volt. A nagykövet vitt ki minket a pályaudvarra. Búcsúzáskor S.J. kezet fogva Ferivel megjegyezte, hogy reggel K. betelefonált a követségre és szabadnapot kért. *Talán megfeküdte a gyomrát a tegnapi vacsora…* tette hozzá kacsintva.